

підштовхує читача до певних відповідей. Треба думати, він хотів змусити тих, хто взяв до рук його твір, роздумувати над цими етичними, моральними проблемами і самостійно доходити висновків, що і було б універсальною школою виховання моральності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Н.Готорн. Избранные произведения: В 2 т. – Л., 1982.
2. Наливайко Д., Шахова К. Зарубіжна література XIX ст. Доба романтизму, 1997.
3. Николіюкин А. Н. Американский романтизм и современность. – М., 1968.
4. Аксенов А.В. Н. Готорн и американский пуританизм: антиномии творческого освоения // Феномен творческой личности в культуре. – М., 2006. – С. 472–482

Макогін О.

Науковий керівник – доц. Боднар В. Т.

СВОЄРІДНІСТЬ ГЕРОЯ В «СХІДНИХ ПОЕМАХ» ДЖ. БАЙРОН

Після знаменитої поеми «Паломництво Уайльда Гарольда» були «східні поеми», в яких розвивається «байронічний світогляд». Водночас в цих творах з'являються нові мотиви й тенденції, а також герої, наділені іншими рисами. До цього циклу включають поеми написані в 1813-1816 рр., тобто ще в англійський період творчості Байрона: «Гяур» і «Абідоська наречена» (обидві 1814) і видані окремою книжкою «Облога Коринфа» й «Паризіна». До східних поем іноді відносять також поему «Мазепа» (1818).

Мета статті – охарактеризувати художню своєрідність героя в «східних поемах» Дж. Байрона.

Д.С. Наливайко зазначав, що «топос «Схід» є умовним», оскільки «схід» в цих поемах є не стільки географічно-історичною реальністю, скільки ідейно-тематичним дискурсом, соціопсихологічним за своїм характером» [3, 17].

Одним з перших творів цього циклу була поема «Гяур». Події в ній відбуваються на Туреччині (як засвідчує підзаголовок поеми – «Фрагмент турецької повісті»). У творі зображено криваві сутички між ворогуючими загонами, а також «нескінченно довгі дні спогадів і страждань Гяура в монастирі і години останньої сповіді» [1, 1292]. У творі не сказано навіть його справжнє ім'я, бо прізвисько «гяур» характеризує його як іновірця. Тому людина, яка відкинула власну віру часто викликає нерозуміння з боку інших людей. Ця грань людського життя розкриває героя як людину, яка керується тільки власними почуттями.

Наступним твором, який відкриває світоглядну позицію Дж. Байрона, є поема «Шильйонський в'язень». Ця поема майже вся була написана у в'язниці. А присвячений цей твір женецькому патріоту Франсуа де Болівару.

Саме тому увесь сюжет поеми ніби пройнятий бажанням волі. Головний герой скутий у кайданах, не може навіть закрити мертвим очі. Таким чином автор дуже гонко змальовує психологізм свого героя.

У поемі «Корсар» розроблено новий конфлікт: головний герой кохає жінку, яка належить іншому, й стає жертвою насильства, після чого він живе всепоглинаючими пристрастями ненависті й помсти. Ці взаємини людини з іншими людьми дають віддзеркалення часу, в якому творив автор.

Деякі мотиви, розроблені у «східних поемах», мають місце і в поемі «Мазепа», але в ній вони проявляються досить блідо і не стають провідними. Сюжет цієї поеми англійський поет знайшов в «Історії Карла ХІТ» Вольтера (1731), в її IV розділі йдеться про українського гетьмана І. Мазепу. Він змальований співзвучно з байронізмом, як мужня, витривала людина, що здатна витримати будь-який удар долі.

Саме у цих та інших поемах народився «байронічний герой», який утілює в собі стихійну силу дикої природи. Він красивий і водночас потворний, благородний, але здатний вчинити низький вчинок. Його пристрасть схожа на ураган, невимовної сили. Цей герой є носієм абсолютно чоловічого начала в первісному його вияві. Новий тип героя справив неабияке враження на читача.

Байрон через свого героя висловлює розчарування, відразу до загальноприйнятих звичаїв, відчуття самотності, жагу до свободи. Лле при цьому характеризує душевний стан героя як реакцію на інтереси та звичай його оточення. Він досліджує людські взаємини і виливає їх у свої твори.

Усі герої «східних поем» грішні, вони несуть у своєму серці почуття вини, сорому за власні вчинки. Вони ніби демонічні бунтівники, ідо повстали проти людей і Бога. Заради власної свободи руйнують на своєму шляху чужі долі, розбивають серця, йдуть проти усіх законів моралі і совісті. Їхній бунт це не реакція на політичне і соціальне становище, він вкорінений у їхню свідомість.

Д. С. Наливайко і К.О. Шахова у підручнику «Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму» вказують на інший тип героя. Гяур, Селім, Корсар, Лара, Альп, Уго «приносять іншим лише страждання, але трагічно страждають і самі. Їхня зовнішність романтично прегарна – бліде обличчя, палаючі очі, розвіяні чорні кучері, зморшки на чолі - свідчення пережитих мук, пристрастей і похмурих дум. Насправді це варіації одного людського типу, одного характеру. Хай їх походження, національність, події, що сюрмували такими, якими вони є, відмінні, але основа особистості титанічного індивідуаліста лишається тією ж. Він лише обертається в кожній поемі новими гранями, котрі доповнюють цей образ-тип» [1, 292].

Таким чином, герой Байрона є дещо неоднозначним. Він песиміст, егоїст і водночас людина, яка може щиро віддаватися коханню. Це грішний янгол, демон, який ніде не знаходить розради, але і сам страждає від цього. Тому особливість цього нетипового героя полягає в його двоїстості характеру, яка впливає на його життя та життя інших.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Наливайко Д.С., Шахова К. О. Зарубіжна література XIX сторіччя. Доба романтизму: Підручник. – Тернопіль: Навчальна книга - Богдан, 2001.-416 с
2. Ніколенко О. М. Романтизм у поезії. Г. Гейне, Дж. Г. Байрон, А.Міцкевич, Г.Лонгфелло: Посібник для вчителя. – Харків: Веста: Видавництво «Ранок», 2003. - 176 с: іл. –(Скарбниця словесника).
3. Д. С Наливайко Поема «Мазепа» в контексті творчості Байрона і європейського романтизму// Всесвітня література і культура в навчальних закладах України. – 2006. - №6. – С. 14-21.

Панчук В.

Науковий керівник – Скуратко Т.М.

СТАНОВЛЕННЯ ЛІТОПИСНОГО ЖАНРУ В СИСТЕМІ ОРИГІНАЛЬНОГО ПИСЬМЕНСТВА

Літописання виникає на зорі нашої писемної творчості. Йому судилося стати в ідейно-політичному відношенні панівним явищем в українській літературі давнього часу. Виникнення літописної справи в Київській Русі є кращим показником висоти культурного рівня, досягнутого нею за невеликий проміжок часу, який прийшов відтоді, відколи народно-поетична культура почала збагачуватися культурою книжною.

У Київській Русі літопис був основним джерелом відомостей про минуле рідної землі. Не дивно, що він, вийшовши з монастирської келії, де писався, дуже швидко ставав важливим історико-політичним документом, яким користувалися для довідок, для вирішення того чи іншого суперечливого питання тодішньої дійсності.

Сьогодні літературознавці дають таке визначення цього жанру: «Літопис – найдавніший вид історико-мемуарної прози, що являв собою розташовані в хронологічному порядку коротенькі замітки й докладні оповідання про історичні події» [2, 197].

Літописи Київської Русі є одним з найпримітніших історико-культурних явищ середньовіччя. На відміну від хронік більшості країн Європи, написаних латиною, вони викладені рідною мовою, якщо й не цілком ідентичною розмовній народній, то дуже близькою до неї. Саме цим і зумовлена надзвичайна популярність літописного жанру на Русі. Літописи були надбанням не лише давньоруської книжної еліти, а й широкого загалу грамотного населення. Вони читалися й переписувалися впродовж кількох століть, завдяки чому дійшли до нашого часу.

Традиція літописання склалася в Києві у X ст., але згодом поширилася практично на всі райони Русі. Літописи писалися в Новгороді, Переяславі, на Волині, у Галичі, у Володимирі на Клязьмі, в інших удільних князівствах, їхніми авторами були ченці, ігумени придворних монастирів, представники князівської адміністрації і навіть князі. Практично усі літописи в своїй основі мають спільний київський літописний звід, відомий під назвою «Повість минулих літ», де широко подані загальноруські історичні явища і події. Близько середини XII ст. відбувається розгалуження єдиного літописного стовбура на ряд хронік, головним змістом яких стає місцева історія.

І все ж літописання різних центрів Русі часів феодальної роздрібненості, незважаючи на відмінності у складі повідомлень і конкретній ідейній спрямованості, успадкувало від попереднього періоду загальноруські традиції, притаманні «Повісті минулих літ». В обласному літописанні, зокрема, набула розвитку головна ідея «Повісті», яку Б. Д. Греков визначив як гордість за своє минуле, занепокоєність майбутнім і заклик до захисту цілісності батьківщини [1, 66].

Поступово окремі хронікальні записи, повісті, сказання, повчання об'єднувалися в літописні зводи – своєрідні історичні хрестоматії. Вони мали різних авторів, неоднаковий стиль викладу і характер інформації, але завжди несли на собі відбиток їхніх упорядників.

Перш ніж простежити, як, коли, на якій основі в давній українській літературі з'явився літопис як літературний жанр, варто зупинитися на основних закономірностях, властивих середньовічній літературі загалом. З'ясувати особливості літопису як одного з найважливіших жанрів середньовічної писемності східних слов'ян.

У середні віки на всі форми суспільної свідомості впливала релігія – спочатку поганство, а потім – християнство. Тому середньовічні східно-слов'янські літератури, як і ніші літератури цього періоду, мають релігійне забарвлення.

Водночас було б неправильно думати, що книжні пам'ятки середньовіччя суцільно релігійні. Міра релігійності неоднакова для різних типів писемності. Історична література (літописи, хроніки, хронографи) мала завжди більш світський характер, ніж, наприклад, агіографія. Це зумовлювалося вибором об'єкта для розповіді (світська особа – князь, воєвода, дружинник і «святий» – подвижник, аскет). У кожного з них була своя «сфера діяльності», зумовлена приналежністю героя та автора до «мирян» чи до служителів церкви. Істотним було практичне застосування писемних пам'яток; літописи використовувались у княжому побуті; життя в богослужінні, в учительному читанні.

Східнослов'янська писемність опиралась не тільки на релігію, але й на перекладну літературу. На початковій стадії формування література Давньої Русі відчувала вплив Візантії, що було дальшим розвитком вікових зв'язків слов'ян з північно-чорноморською грецькою культурою.

Та було б зовсім невірно думати, що саме перекладна література була єдиною і головною школою літературної майстерності для давньоруських письменників. Величезний вплив зробили на них багаті традиції слов'янського епосу.

Тісний зв'язок з фольклором характерний і для літописів. У них в основному знайшов своє